

УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН

Ніколаєнко Н. М.

Наукова бібліотека Української інженерно-педагогічної академії (м. Харків)

У статті представлено досвід роботи бібліотеки у галузі інформаційно-аналітичної діяльності. Основну увагу зосереджено на просуванні фахових збірників наукових праць академії до бібліо – та наукометричних баз даних та поширенні наукових досліджень вчених академії.

Ключові слова: Наукова бібліотека, інформаційно-аналітична діяльність, наукометричні бази даних, Scopus, Web of Science, Webometrics, Google Scholar, управління.

Інформація сьогодні поступово перетворюється на найважливіший ресурс людства. Її ефективне використання передбачає вдосконалення процесів управління цим ресурсом і управління процесом збору, надання в користування джерел інформації та введенням в обіг необхідних інформаційно-аналітичних продуктів. Тенденції розвитку бібліотечного обслуговування говорять про подальше збільшення частки інформаційно-аналітичних продуктів і послуг в бібліотечному виробництві. В даний час реальні потреби користувачів в такій інформаційній підтримці чітко окреслилися: їм потрібні інформаційні продукти, що містять не тільки окремі інформаційні видання або дані, але й аналітичні висновки та прогнози, які дають можливість приймати кваліфіковані рішення.

У цьому контексті корисним буде досвід Наукової бібліотеки Української інженерно-педагогічної академії (НБ УІПА), яка у своїй діяльності приєдналася до вузівської стратегії з підвищення показників УІПА в міжнародних рейтингах (Webometrics, Scopus, Google Scholar) та просуванню наукового надбання УІПА в національні та світові науково-інформаційні системи. Дана стратегія передбачає розвиток інформаційно-аналітичної діяльності, пов'язаної з моніторингом світового наукового інформаційного потоку, аналізом рівня цитування вчених та індексів впливу періодичних видань академії, просуванням наукових праць (періодики, матеріалів наукових конференцій, монографій) у світові бібліо- та наукометричні бази даних (БД). Це передбачає активізацію роботи в напрямку розвитку інтелектуальних технологій,

зближення бібліотечної діяльності з науково-дослідною, використання творчих та інноваційних підходів до інформаційно-аналітичної діяльності.

Позитивні тенденції в цьому напрямку можливі лише за умови якісного управління новою стратегією діяльності бібліотеки, що дає змогу бібліотеці бути лідером в організації та поширенні ініціатив наукової комунікації в академії.

Що вже зроблено нами і що ще належить зробити в цьому напрямку.

З ініціативи бібліотеки організовано EIAr UIPA – (Electronic Archive of Ukrainian Engineering Pedagogics Academy) – Електронний архів Української інженерно-педагогічної академії. Репозиторій EIAr UIPA, реалізований на базі відкритого програмного коду DSpace, був введений в дослідну експлуатацію в 2012 р., і станом на 01.03. 2015 р. налічує 3772 документи. Це повні тексти статей з фахових збірників наукових праць академії, монографії, підручники, навчальні і навчально-методичні посібників, методичні вказівки, тези доповідей наукових конференцій. Про затребуваність документів, представлених у ньому, свідчать статистичні показники їх використання – за два роки документи були завантажені більше 15 тис. разів користувачами з понад 50 країн світу. Сьогодні перед науковцями академії ставиться завдання з активізації наповнення документів репозиторію, адже відомо, що робота, яка розміщена у відкритому доступі, збільшує кількість посилань на неї у три-п'ять разів. Завдання бібліотеки – ширше популяризувати важливість і переваги відкритого доступу до результатів наукової діяльності вчених.

Зусиллями бібліотеки здійснюється просування збірників наукових праць УІПА «Проблеми інженерно-педагогічної освіти», «Машинобудування» в національні та світові науково-інформаційні системи. Ця робота ведеться в 4-х напрямках:

- Реєстрація журналів та участь у загальнодержавних і регіональних корпоративних проектах Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (НБУВ) «Наукова періодика України», «Україніка наукова», у формуванні галузевої реферативної БД з психолого-педагогічної тематики. З цією метою збірники наукових праць проходять аналітико-синтетичну обробку в НБ, а повні тексти їх розміщуються на інтернет-порталі НБУВ «Наукова періодика України» та, відповідно, на сайті ДНПБ України ім. В.Сухомлинського.

- Реєстрація журналів в міжнародних базах даних. У 2014 фахові видання «Проблеми інженерно-педагогічної освіти», «Машинобудування» зареєстровані в міжнародному каталозі «Ulrich's Periodicals Directory», ведеться робота по реєстрації в Index Copernicus. Також було укладено договір про співпрацю з Науковою електронною бібліотекою e-LIBRARY.RU і розміщено наукові збірники за останні 5 років на цій

платформі. Підготовкою архівів випусків журналів та нових випусків фахових видань у форматі XML в онлайнній програмі розмітки Articulat займаються співробітники бібліотеки.

- Участь у роботі з приведення збірників наукових праць академії у відповідність до критеріїв відбору до БД Scopus і Web of Science. Приведенням більшості елементів даних, що містяться в фахових виданнях, у відповідність до критеріїв відбору в Scopus і Web of Science займаються відповідальні редактори фахових журналів УПА за інформаційної підтримки співробітників бібліотеки. Співробітники відділу Наукової інформаційно-бібліографічної діяльності вивчили умови включення журналів до БД Scopus. Ними відредаговані і доповнені вимоги до авторів публікацій, які розміщені на сайті академії у розділі «Наукова діяльність. Збірники наукових праць». Бібліотека забезпечує редагування індексів УДК, пристатейних бібліографічних списків літератури, і здійснює підготовку бібліографії на латиниці (References), використовуючи стандарт Harvard referencing system Harvard style.

- Створення сайтів фахових видань є одним з основних критеріїв відбору в міжнародні бази даних, в тому числі і БД Scopus. Бібліотека виступила ініціатором створення сайту збірників наукових праць УПА «Проблеми інженерно-педагогічної освіти» та «Машинобудування» на платформі Open Journal System (OJS). Сьогодні редакції збірників наукових праць УПА за інформаційної підтримки НБ активізують діяльність з он-лайн інтеграції у світовий науковий Інтернет-простір і проводять апробацію цієї платформи. У подальшому планується підключитися до нового загальнодержавного порталу «Наукова періодика України», який підтримується і керується Асоціацією користувачів науково-освітньої системи УРАН.

З метою формування знань про бібліометричні методи оцінки ефективності наукових досліджень та розвитку навичок роботи з електронними ресурсами наукової інформації для вчених і співробітників УПА, бібліотека проводить певну цілеспрямовану роботу.

На сайті НБ організовано розділ «Науковцям», в якому знайшла відображення інформація про «Українські часописи у SCOPUS», «Російські часописи у SCOPUS», «Наукометричні бази даних», «Реєстрація вчених у міжнародному реєстрі ORCID», «Наукова Періодика України».

Готується до оприлюднення підготовлених бібліотекою в межах виконання науково-дослідної роботи «Системна організація інформаційно-бібліографічного забезпечення розвитку інженерно-педагогічної освіти» (державний реєстраційний номер

0114 U) електронний ресурс «Інформаційні та бібліотечно-бібліографічні знання на допомогу інженеру-педагогу» з методичними рекомендаціями щодо використання інформаційних та бібліотечно-бібліографічних ресурсів галузевої спрямованості. Один з розділів цього ресурсу – «Застосування наукометричних і бібліометричних засобів при вирішенні інформаційно-пошукових завдань» - створений для більш поглибленого ознайомлення зі світом інформаційно-бібліографічних знань для авторів-науковців. У ньому розкрито поняття сучасних бібліометричних і наукометричних баз даних, такі як імпакт-фактор, індекс цитування, індекс Гірша, рейтинги установ і вчених тощо.

В Науковій бібліотеці для референтів кафедр організовані і постійно діють семінари з інформаційно-аналітичної діяльності, на яких обговорюються питання впливу публікаційної активності авторів-науковців на рейтинги академії в Scopus, Webometrics та Українському індексі наукового цитування (УІНЦ), визначаються шляхи їх підвищення. Тематика семінарів уточнюється залежно від побажань учасників. Під час роботи одного з таких семінарів були обговорені сучасні вимоги до наукових публікацій: міжнародні системи транслітерації, складання пристатейних списків літератури в романському алфавіті (латиницею), реєстрація авторів-науковців у цифровому ідентифікаторі ORCID тощо.

Бібліотека постійно ініціює підвищення інтернет-активності співробітників кафедр шляхом розміщення публікацій в архіві EIAr UIPA (Electronic Archive of Ukrainian Engineering Pedagogics Academy), в періодичних виданнях, індексованих системою Scopus, e-LIBRARY.RU, «Наукова Періодика України» Scientific Periodicals of Ukraine (Науково-видавничої інфраструктури УРАН), реєстрації міжнародному реєстрі унікальних ідентифікаторів вчених ORCID і проводить роботу по залученню авторів до створення свого профілю в РІНЦ. Зареєстровані автори матимуть безкоштовну можливість перегляду числа цитувань публікацій в РІНЦ, Scopus і Web of Science, завдяки угодам між РІНЦ і компаніями Thomson Reuters та Elsevier.

Також бібліотека долучилася до участі вчених кафедр у проекті «Бібліометрика української науки» шляхом створення бібліометричних профілів (портретів) вчених на платформі Google Scholar. Співробітниками бібліотеки на платформі Google Scholar створено і зареєстровано на сайті «Бібліометрика української науки» профілі ректора і проректорів академії. Планується продовження роботи з поширення ініціатив наукової комунікації в академії шляхом організації сектора інформаційно-аналітичної роботи та організації науково-дослідної зони в бібліотеці. Діяльність сектору буде спрямована на забезпечення інформаційних потреб академії за допомогою аналітичних технологій

шляхом переробки існуючої інформації та отримання якісно нового знання. На сьогодні це – вивчення галузевого інтернет-ресурсу, організація та доступ до нього, вивчення індексів цитування авторів, рейтингів ВНЗ, для проведення на корпоративному рівні оціночних досліджень з можливістю якісного просування наукового надбання академії.

Таким чином, наявність інформаційно-аналітичної діяльності в бібліотеці в умовах комплексних змін інформаційного середовища трансформує бібліотечну установу в центр соціальних комунікацій і потребує організаційної модернізації. Управління цією діяльністю, потребує виявлення наявних ресурсів, розробки нових варіантів рішень, сценаріїв, використання в роботі елементів бенчмаркінгу, контролінгу, реінжинірингу при збереженні базових функцій бібліотеки академії, пов'язаних з інформаційним забезпеченням наукового та освітнього процесів УПА, що посилює роль Наукової бібліотеки у вирішенні завдань, що стоять перед ВНЗ на сучасному етапі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колесникова Т. А. Интеграция украинской отраслевой научной периодики в мировое научно-информационное пространство: проблемы и решения / Т. А. Колесникова // Наука та прогрес транспорту. Вісн. Дніпропетр. нац. ун-ту залізнич. транспорту ім. акад. В. Лазаряна. – 2013. – № 6. – С. 7–22.
2. Подрезова М. О. Бібліографічна культура періодичного видання як напрям інформаційно-аналітичної діяльності бібліотеки / М. О Подрезова // Вісн. ОНУ. Сер.: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2013. – Т. 18, вип. 1(9). –С. 105–113.